

можливість її отримання.

Слід зазначити, що належне управління дебіторською заборгованістю матиме позитивний вплив на ліквідність, а, отже, і на зміцнення фінансового становища підприємства в цілому. Тому саме ефективне управління дебіторською заборгованістю відноситься до необхідних умов успішної діяльності, оскільки воно створює передумови для швидкого зростання бізнесу і збільшення фінансових можливостей підприємства.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» затверджено наказом МФУ від 8.10.1999 р., № 237 (зі змінами та доповненнями).

2. Єдинак Т.С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств в умовах фінансово-економічної кризи / Т.С. Єдинак // Держава та регіони. - 2009. - №3. - С.54-57

УДК 657.372.2

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МСФЗ (IFRS) 13 «ОЦІНКА СПРАВЕДЛИВОЇ ВАРТОСТІ»

Т. І. Долішня

*ІФНТУНГ, вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, Україна, 76019,
e-mail: tanjadolishnja@gmail.com*

Потреба підвищення ефективності діяльності нафтогазовидобувних підприємств обумовлює необхідність покращення управління фінансовими потоками та інвестиційними вкладеннями шляхом вдосконалення обліку, метою якого є складання звітності, яка б забезпечила надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства для прийняття рішень.

Облікова система України орієнтована на впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ(IFRS)). Доречно зауважити, що підприємства повинні складати фінансову звітність, застосовуючи міжнародні стандарти, які, водночас, не суперечать Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] та офіційно оприлюднені на веб-сайті Міністерства фінансів України.

Така тенденція розвитку обліку в Україні обумовила необхідність адаптації вимог МСФЗ(IFRS) до національної специфіки обліку, що, в свою чергу, призвело до виникнення ряду проблем. Одна із найважливіших - оцінка елементів фінансової звітності за справедливою вартістю.

Загалом «справедлива вартість» є одним із базових понять МСФЗ (IFRS), найбільш важливим та складним.

Мета дослідження - визначення справедливої вартості на підприємствах нафтогазовидобувної галузі шляхом реалізації положень МСФЗ (IFRS) 13 «Оцінка справедливої вартості» [1].

МСФЗ (IFRS) 13 «Оцінка справедливої вартості» визначає справедливу вартість як ціну, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції між учасниками

ринку на дату оцінки (вихідна ціна) [1] (рис.1).

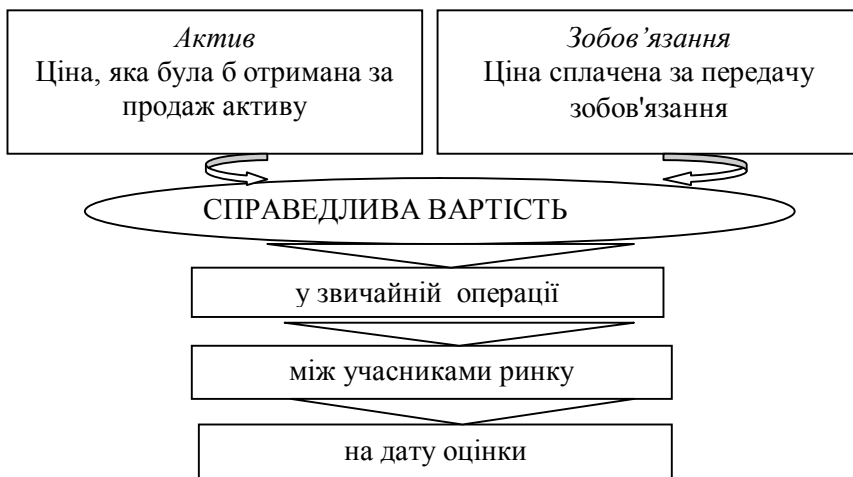

Рисунок 1 – Визначення справедливої вартості

Це визначення вказує на те, що справедлива вартість – це оцінка, обґрунтована даними ринку, а не підприємства. При вимірюванні справедливої вартості підприємство повинно брати до уваги припущення (в тому числі про ризик), які використовували б учасники ринку при встановленні ціни на актив або зобов'язання в поточних ринкових умовах.

Окрім того бачимо, що визначення справедливої вартості зосереджене на активах та зобов'язаннях, оскільки вони є головним предметом облікової оцінки. Проте МСФЗ (IFRS) 13 «Оцінка справедливої вартості» слід застосовувати також до власних інструментів капіталу суб'єкта господарювання, оцінених за справедливою вартістю [1].

В МСФЗ (IFRS) 13 «Оцінка справедливої вартості» прописано, що оцінка справедливої вартості передбачає, щоб суб'єкт господарювання визначив усе перелічене далі:

а) конкретний актив або зобов'язання, яке є предметом оцінки (що відповідає його одиниці обліку);

б) для нефінансового активу – підставу оцінювання, яка відповідає оцінці (що відповідає його найвищому та найкращому використанню);

в) головний (або найсприятливіший) ринок для активу чи зобов'язання;

г) методику (методику) оцінювання, які годяться для цього оцінювання, з огляду на наявність даних, на основі яких будуть сформовані вхідні дані, що представляють припущення, які б використали учасники ринку, визначаючи ціну активу чи зобов'язання та рівень ієрархії справедливої вартості, до якого належать ці вхідні дані [1].

Необхідно зауважити, що потреба здійснення оцінювання (оцінки) за справедливою вартістю регламентується окремими стандартами, а МСФЗ 13 (IFRS) «Оцінка справедливої вартості» [1] встановлює вимоги щодо способів оцінки справедливої вартості та розкриття інформації. Тільки після того, як встановлено елемент, який є предметом оцінки справедливої вартості (або розкриття), рекомендації МСФЗ 13 (IFRS) «Оцінка

справедливої вартості» [1] набувають дієвості.

З метою визначення справедливої вартості проаналізуємо основні вимоги МСФЗ 13 (IFRS) «Оцінка справедливої вартості» [1]:

1) *Облікова одиниця.* МСФЗ 13 (IFRS) «Оцінка справедливої вартості» рекомендує при визначенні облікової одиниці керуватися МСФЗ(IFRS), які вимагають або дозволяють оцінку справедливої вартості. Проте є виняток для групи фінансових активів та фінансових зобов'язань, якими управляє суб'єкт господарювання на основі чистих ринкових ризиків або чистого кредитного ризику. Цей виняток дозволяє суб'єктові господарювання оцінювати справедливу вартість групи фінансових активів та фінансових зобов'язань на основі ціни, яка була б отримана за продаж активу або за передачу зобов'язання для певного ризику у звичайній операції між учасниками ринку на дату оцінки за поточних ринкових умов.

2) *Ринок.* Відповідно до положень МСФЗ 13 (IFRS) «Оцінка справедливої вартості» [1] оцінка справедливої вартості припускає, що операція продажу активу або передачі зобов'язань відбувається або на головному ринку для цього активу або зобов'язання, або за відсутності головного ринку – на найсприятливішому ринку для цього активу або зобов'язання.

Головним ринком є доступний підприємству ринок на дату оцінки з найбільшим обсягом діяльності для активу чи зобов'язання.

У стандарті є презумпція, що ринок, на якому підприємство зазвичай здійснює операції продажу активу або передачі зобов'язання приймається за головний (або найсприятливіший) за умови відсутності свідчень на користь протилежного.

МСФЗ (IFRS) 13 «Оцінка справедливої вартості» [1] обумовлено, що якщо є головний ринок, то оцінка справедливої вартості представляє ціну на такому ринку (незалежно від того, чи ця ціна є безпосередньо відкритою, чи її отримано за іншою методикою оцінювання), навіть якщо ціна на іншому ринку є потенційно більш сприятливою на дату оцінки.

Найсприятливіший ринок – це ринок, який максимізує суму, яка буде отримана від продажу активу або зводить до мінімуму суму, яка буде сплачена при передачі зобов'язання після прийняття до уваги трансакційних та транспортних витрат.

3) *Учасники ринку.* Підприємство, оцінюючи справедливу вартість активу або зобов'язання відповідно до МСФЗ (IFRS) 13 «Оцінка справедливої вартості» [1], повинно користуватися припущеннями учасників ринку при складанні ціни активу або зобов'язання та припускати, що учасники ринку діють у своїх економічних інтересах.

Визначено такі характеристики учасників (покупців та продавців) на головному (або найсприятливішому) ринку:

- незалежні один від одного, тобто вони не є пов'язаними сторонами;
- обізнані щодо активу або зобов'язання та операції на підставі усієї наявної інформації;
- можуть здійснити операцію з активом чи зобов'язанням;
- прагнуть здійснити операцію з активом чи зобов'язанням (тобто не вимушені).

Основна вимога стандарту полягає в тому, щоб підприємство поставило себе на місце учасника ринку і виключило вплив будь-яких факторів конкретного підрозділу підприємства, які могли б вплинути на ціну.

Оцінюючи справедливу вартість, підприємство повинно брати до уваги всі ті характеристики активу або зобов'язання, які учасники ринку

взяли б до уваги, визначаючи ціну активу або зобов'язання на дату оцінки.

В МСФЗ (IFRS) 13 «Оцінка справедливої вартості» [1] наведено приклади таких характеристик – це стан і місце розташування активу та обмеження, якщо вони є, на продаж або використання активу.

Власне, потрібно визначити, як учасник ринку буде приймати до уваги вище перераховані характеристики. Так як це безпосередньо впливає на оцінку.

4) *Входи і методи оцінки.*

МСФЗ (IFRS) 13 «Оцінка справедливої вартості» [1] не вимагає використання конкретної методики оцінки. Проте встановлює вимогу, що підприємство повинно застосовувати методики оцінювання, які відповідають обставинам та для яких є достатньо даних, щоб оцінити справедливую вартість, максимізуючи використання доречних відкритих вхідних даних та мінімізуючи використання закритих даних.

В стандарті розглянуто такі три найбільш використовувані методи:

- ринковий підхід;
- витратний підхід;
- дохідний підхід.

Доречність застосування будь-якого підходу залежить від типу активу, зобов'язання, вхідних даних, які доступні для оцінки, звичайних поглядів учасників даного ринку на ціноутворення, а також відповідності вимогам до ієрархії вхідних даних відповідно до МСФЗ (IFRS) 13 «Оцінка справедливої вартості» [1].

Підприємства нафтогазовидобувної галузі можуть використовувати один або декілька підходів. За умови використання декількох підходів, остаточне значення справедливої вартості визначається шляхом процедури узгодження отриманих результатів, яка враховує надійність вхідних даних, що застосовані для визначення вартості в межах кожного підходу.

З метою максимізації використання відкритих ринкових даних та мінімізації використання закритих вхідних даних під час визначення справедливої вартості МСФЗ 13 (IFRS) 13 «Оцінка справедливої вартості» [1] визначає три рівні ієрархії вхідних даних (табл. 1).

Таблиця 1 – Ієрархія справедливої вартості

	Рівень 1	Рівень 2	Рівень 3
Вхідні дані	Ціни котирування (нескориговані) на активних ринках на ідентичні активи або зобов'язання.	Ці вхідні ціни (окрім цін котирування, віднесених до 1-го рівня) для активу чи зобов'язання	Ці вхідні дані для активу чи зобов'язання
Доступні/недоступні	доступні на дату оцінки	можна спостерігати прямо або опосередковано.	немає у відкритому доступі.
Приклади	Іноземна валюта, котирувані акції чи облігації	Майно	некотирувані акції, зобов'язання щодо виведення з експлуатації, прийняте при об'єднанні бізнесу.

Оцінка справедливої вартості нефінансових активів (наприклад, що

обліковуються відповідно до МСБО 36 [2], МСБО 40 [3] та МСФЗ 5 [4]) повинна враховувати здатність учасника ринку генерувати економічні вигоди шляхом найвигіднішого та найкращого використання або продажу активу іншому учасникові ринку, який використовуватиме цей актив найвигідніше та найкраще.

Іншими словами, справедлива вартість нефінансових активів визначається на основі найкращого і найбільш ефективного використання активу з точки зору учасника ринку.

Щодо розкриття інформації, то МСФЗ 13 (IFRS) «Оцінка справедливої вартості» обумовлює, що підприємство повинно надавати таку інформацію, ґрунтуючись на якій користувачі змогли б оцінити два наступних аспекти: для активів та зобов'язань, що оцінюються за справедливою вартістю на періодичній або неперіодичній основі у звіті про фінансовий стан після первісного визнання, – методики оцінювання та вхідні дані, використані для складання таких оцінок; для періодичних оцінок справедливої вартості з використанням важливих закритих вхідних даних (3-го рівня) – вплив оцінок на прибуток або збиток чи інший сукупний дохід за період [1].

Таким чином, нами розглянуто визначення справедливої вартості шляхом реалізації основних вимог МСФЗ 13 (IFRS) «Оцінка справедливої вартості». Однак ця тема надзвичайно багатогранна і обширна, а, зважаючи на нерозвинутий ринок в Україні, доволі проблематична.

Перспективні дослідження нами вбачаються у розробці конкретної методики оцінки справедливої вартості для підприємств нафтогазовидобувної галузі з урахуванням вимог МСФЗ 13 (IFRS) «Оцінка справедливої вартості».

Список використаних джерел.

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_010.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 «Зменшення корисності активів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_010.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 40 «Інвестиційна нерухомість» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_010.
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_010.

УДК 657.432

ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

М.О. Іванова, У.З. Костюк

ІФНТУНГ, вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, Україна, 76019, e-mail: margaret_ivanova@mail.ru

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання специфіка виробничої діяльності енергетичних підприємств потребує високих темпів оборотності оборотних активів, у тому числі і дебіторської